

שירים

הול

תרגומי השירה הלירית לעברית מרוסית מאת ולדימיר שיינקין  
Лирическая поэзия в переводе на иврит Владимира Шейнкينا

# אוסף מנדלשטם

О.Э.Мандельштам

СТИХИ

שירים

[vladimir.sheinkin@iec.co.il](mailto:vladimir.sheinkin@iec.co.il)

## אויפ מנדלשטם



(1891 – 1938)

Оглавление:

**Об Осипе Мандельштаме**

(1930-1937)

Как бык шестикрылый и грозный  
Как люб мне натугой живущий  
Дикая кошка - армянская речь  
С миром державным я был лишь ребячески связан  
Неправда  
Нет, не спрятаться мне от великой муры  
Сохрани мою речь навсегда за привкус несчастья и дыма  
Довольно кукситься! Бумаги в стол засунем!  
О, как мы любим лицемерить  
Друг Ариоста, друг Петрарки, Тасса друг  
Не искушай чужих наречий, но постарайся их забыть  
Старый Крым  
Мы живем, под собою не чуя страны  
10 января 1934  
Твоим узким плечам под бичами краснеть  
Это какая улица?  
Кама  
Стансы  
Рождение улыбки  
Мой щегол, я голову закину  
В лицо морозу я гляжу один  
Куда мне деться в этом январе?  
Я в львиный ров и в крепость погружен  
Кувшин  
О, как же я хочу

תוכן העניינים:

על אוסיפ מנדלשטם

(1930-1937)

אל פר זועף  
חביב עלי  
שפת ארמנים  
אל העולם של שלטון  
כזב  
לא, לי אין מחסה  
את דבריי לעולם שמור  
רב לעגום  
הוי, מה נשמת-אדם צבועה  
רעת-אריאוסטו  
אל תפתה שפות של לעז  
קרים הישן  
בלי לחוש את הארץ תחתינו חיים  
10 בינואר 1934  
על כתפך הצרה  
איזה רחוב זה  
קמה  
סטאנסים  
לידת החיור  
חוחית שלי  
אל פני הכפור  
היכן בינואר אמצא מסתור  
בגוב-האריות  
כד  
מה לליבי חביב

**אָסיפּ מנדלשטם** (1891-1938) היה משורר, מסאי, מבקר יהודי-רוסי, מן המשוררים הגדולים ביותר בספרות הרוסית של המאה ה-20.

אביו שטם היה סוחר מדרגה ראשונה, עובדה, שהקנתה למשפחה זכות להתגורר מחוץ לתחום המושב, אמו הייתה מוסיקאית. ב-1910 ו-1911 מנדלשטם למד בסורבונה ובהידלברג.

ספרו הראשון הוא "אבן", שלוש מהדורות (1913, 1916 ו-1923) עם תוכן משתנה.

ב-1919 בקייב הכיר את אשתו לעתיד נאדיז'דה לבית חאזין, מחברת הזיכרונות הידועים. בתקופת המהפחה נדד ברוסיה, אוקראינה וגרוזיה, נאסר ע"י "הלבנים" בקרים, אך ניצל, היה באפשרותו להגר, אבל החליט להישאר ברוסיה.

שיריו מתקופת מלחמת העולם הראשונה והמהפכה כונסו בספר "Tristia" (1916-1920), אשר יצא לאור בברלין ב-1922. בשנות ה-20 עבד בעיתונים, אך שיריו כמעט ולא פורסמו.

בנובמבר 1933 כתב את שירו האנטי-סטאליניסטי "בלי לחוש את הארץ תחתינו חיים", נאסר בעקבות ההלשנה במאי 1934 והוגלה לעיר צ'רדין, אורל, שם ניסה להתאבד בקפיצה מהחלון. כתוצאה מהבקשות הרבות של אשתו, אשר התלוותה אליו לגלות, והתערבותו של סטלין הזוג עבר לעיר וורונז'. בתום תקופת הגלות הורשה לחזור למוסקבה, אך נאסר שוב במאי 1938, נדון ל-5 שנות מאסר באוון הפעילות כנגד המהפכה ונפטר כפי הנראה סוף דצמבר של אותה השנה במחנה המעבר. המשטר הסובייטי טיהר את שמו רק בשנת 1987. כיום קיים על שמו רחוב "מנדלשטם" בשכונת הצפון הישן בעיר תל אביב.

החלוקה מקובלת של האומנות הפואטית של אוסיפ מנדלשטם (בהתאם לספרה של לידיה גינזבורג "לגבי ליריקה") היא כדלקמן:

- תקופת "אבן" - רצינות ועומק של נושאים עם קלות הגשתם; מילה היא אבן, ומשורר הוא בנאי וארכיטקט;

- תקופת "Tristia" – המילה היא רקמה ונפש, כפי שהמשורר העיד מאוחר יותר:

" כל מילה היא אגודה, והמשמעות בולטת ממנה לכל הצדדים ולא שואפת לנקודה רשמית אחת;

- שנות השלושים - הן תקופה של דחף אומנותי ופולחן הצופן המטפורי. "אני היחיד, אשר כותב לפי הקול", נהג להגיד על עצמו

המשורר. קודם היה בא אליו המקצב (תוך כדי תנועת שפתיים, מלמול), וממנו היו צומחים השירים

אז מה החשיבות של שירתו ומה מקומו בהיסטוריה של השירה הרוסית של מאה ה-20? למה המשורר, אשר בחייו היה משורר

למעטים או משורר למשוררים, הפך למשורר אולי הכי חשוב לשירת תור הכסף הרוסי?

לא קל לתת התשובה הולמת לשאלה זו, ובכל מקרה התשובה לא תהייה חד-משמעית כלל וכלל. אין ספק, שגם קורות חייו הקשים

וסופם הטראגי תרמו את תרומתם לתהילתו, אך ננסה גם למנות ולו חלקית את איכויות שירתו ולעמוד על ייחודיותה: כאן גם התייחסות

מתמדת לתרבות ולהיסטוריה העתיקה, בייחוד זו של יוון ורומא, וחיפוש הקשר התרבותי בין התקופות, ומתח בכל שורה, אך מעבר לכל

שורה של זו רקמה רווית תסמיכים (אסוציאציות), כאשר קשר בינם אינו בולט ועל כן מצריך עבודה של הקורה, אשר כמוה אין דומה בכל

השירה הרוסית של תקופתו, וכל זאת ע"י כלים של בתים פשוטים ואפילו לא זהים באותו השיר, מקצבים רגילים וחרוזים בסיסיים.

\* \* \*

Как бык шестикрылый и грозный,  
Здесь людям является труд  
И, кровью набухнув венозной,  
Предзимние розы цветут...

Октябрь 1930

\* \* \*

Как люб мне натугой живущий,  
Столетьем считающий год,  
Рожающий, спящий, орущий,  
К земле пригвожденный народ.

Твое пограничное ухо -  
Все звуки ему хороши -  
Желтуха, желтуха, желтуха  
В проклятой горчичной глуши.

Октябрь 1930

\* \* \*

Дикая кошка - армянская речь -  
Мучит меня и царапает ухо.  
Хоть на постели горбатой прилечь:  
О, лихорадка, о, злая моруха!

Падают вниз с потолка светляки,  
Ползают мухи по липкой простыне,  
И маршируют повзводно полки  
Птиц голенастых по желтой равнине.

Страшен чиновник - лицо как тюфяк,

אל פר זועף

אל פר זועף, לו שש כנפיים,  
כך איש לעמל כאן געזר.  
וּכְשֶׁדָּמָם צב בקרביים  
צומחים כאן ורדים טרם קור...

אוקטובר 1930

חביב עלי

חביב עלי עם חי במתח,  
מחשיב כל שנה למאה,  
מוליד וישן, ולוהט הוא,  
רתוק הוא אלי אדמה.

אוזנו הגבולית הקשבת -  
כל צליל בשבילה נהדר -  
צהבת, צהבת, צהבת  
בחור חרדלי וְנָאָר.

אוקטובר 1930

שפת ארמנים

שפת ארמנים לחתול-בר דומה -  
מְעַנְתֵּנִי ובאוזן צורמת.  
לו על מיטה מגובננת תנומה:  
הוי לי, קדחת, הוי, חום אש צורבת!

רָמַשׁ זוחל על סדין לח לרוב,  
גחליליות מתקרה נופלות שְׁמֵט,  
גדוד חסידות במישור הצהוב -  
על פלוגותיו בגאון מתקדם הוא.

רע הפקיד - גם מוזר, גם חֵלְקָה,

Нету его ни жалчей, ни нелепей,  
Командированный - мать твою так! -  
Без подорожной в армянские степи.

Пропадом ты пропади, говорят,  
Сгинь ты навек, чтоб ни слуху, ни духу, -  
Старый повиытчик, награвив деньжат,  
Бывший гвардеец, замыв оплеуху.

Грянет ли в двери знакомое: - Ба!  
Ты ли, дружище, - какая издевка!  
Долго ль еще нам ходить по гроба,  
Как по грибы деревенская девка?..

Были мы люди, а стали людье,  
И суждено - по какому разряду? -  
Нам роковое в груди колотье  
Да эрзерумская кисть винограду.

Ноябрь 1930

תואר פניו כמזרון חסר-ערך,  
הוא משולח - וכוס אימא שלך! -  
אל ערבה ארמנית בלי צו-דרך.

לך אתה לאבדון, כך אומרים,  
לו תעלם עד-אין-קול ואין-קשב,-  
שר מתושלח כְטוּל שלמונים,  
קצין בדימוס, עלבונו לא ביקש הוא.

כי - הוי! - בדלת יציף זיכרונות,  
הלא אתה זה, אָחא, - איזה חסד\*!  
כלום לעולם נחפש ארונות,  
כמו שכפרית פטריות מחפשת?..

פעם אישים, אך נהיינו המון,  
ונגזרו - אך לפי איזה דרג?-  
לנו דקירות לב הרות-האסון  
וכן ענֵבַת אֶרְזוּרוּם\*\* הנהדרת.

נובמבר 1930

(\* במשמעות חרפה, קלון, תועבה.  
(\*\* ארזורום היא עיר במזרח טורקיה.

\* \* \*

С миром державным я был лишь ребячески связан,  
Устриц боялся и на гвардейцев смотрел исподлобья-  
И ни крупницей души я ему не обязан,  
Как я ни мучил себя по чужому подобию.

С важностью глупой, насупившись, в митре бобровой  
Я не стоял под египетским портиком банка,  
И над лимонной Невою под хруст сторублевый

## אל העולם של שלטון

אל העולם של שלטון אך כילד נקשרתי,  
מה הפחידוני צדפות, חששתי מחיל-המשמרת,  
לו אף בקורטוב נפשי מחויב לא נשארתי,  
גם אם עיניתי עצמי על פי דמות לא מוכרת.

לא, במצנפת בוֹנָה, בארשת כועסת  
לא חסתי תחת פּוֹרְטִיקוֹ מצרי של הבנק סר-הטעם,  
ומעל נִיבָה של לימון לקול חֶרֶק שטר-כסף

Мне никогда, никогда не плясала цыганка.

Чуя грядущие казни, от рева событий мятежных  
Я убежал к nereидам на Черное море,  
И от красавиц тогдашних - от тех европейок нежных -  
Сколько я принял смущенья, насады и горя!

Так отчего ж до сих пор этот город довлеет  
Мыслям и чувствам моим по старинному праву?  
Он от пожаров еще и морозов наглее -  
Самолюбивый, проклятый, пустой, моложавый!

Не потому ль, что я видел на детской картинке  
Лэди Годиву с распущенной рыжею гривой,  
Я повторяю еще про себя под сурдинку:  
- Лэди Годива, прощай... Я не помню, Годива...

Январь 1931

## Неправда

Я с дымящей лучиной вхожу  
К шестипалой неправде в избу:  
- Дай-ка я на тебя погляжу,  
Ведь лежать мне в сосновом гробу.

А она мне соленых грибков  
Вынимает в горшке из-под нар,  
А она из ребячьих пупков  
Подает мне горячий отвар.

לי לא רקדה צוענית מעולם, אף לא פעם.

חשתי בקטל קָרָב וּמְנָהם תקופה מסערת  
נסתי לַיָּם השחור אל מְחֹל גְּרָאִידוֹת (\*),  
וַיְפַהֲפִיזוֹת של דאז, בנות אירופה בלי-הרף  
בעלבונות, מתח, צער ליבי בי הרעידו!

אז הכיצד עד עתה זו העיר כְּמוֹשָׁלֶת  
בשרעפיי, רגשותיי על יסוד זכות מְקַדָּם?  
היא עקב קור ושריפות עוד יותר מתהוללת,  
עיר ארורה, נְבוּבָה, את עצמה רק אוהדת.

הלא משום שאת לַיִיִדִי גודיבה (\*\*\*) ראיתי  
עלי תמונת-ילדים עם רַעְמָה אדמונית מתבדרת,  
בחצי-פה מְנִי אז לחזור לא נלאיתי:  
"ליידי גודיבה, שלום לך! אינני זוכר עוד..."

ינואר 1931

(\* נראידות, הנימפות של הים.  
(\*\*) ליידי גודיבה הייתה אצילה אנגלו-סקסית בת המאה ה-11,  
אשר לפי אגדת עם, רכבה עירומה ברחובות על מנת לשכנע  
את בעלה, שליט העיר, להקל בעול המיסים, שהטיל על נתיניו.

## כזב

ואבוא בְּיַדִי שָׁבֵב עֵשֶׂן  
צריף כזב מְשׁוּשָׁה-אצבעות:  
- את פניך לראות לי הַרְשָׁה,  
כי ארון כבר נכון לי נְאוֹת.

ומתוך מְזֵזָה הוא שולף  
פטריות מלוחות מלוא הכד,  
ומגיש לי הוא מכל הלב  
זֶם קוֹרְקֶבְנִי טף מיוקד.

- Захочу, - говорит, - дам еще... -  
Ну, а я не дышу, сам не рад.  
Шасьт к порогу - куда там - в плечо  
Уцепилась и тащит назад.

Вошь да глушь у нее, тишь да мша, -  
Полуспаленка, полутюрьма...  
- Ничего, хороша, хороша...  
Я и сам ведь такой же, кума.

4 апреля 1931

\* \* \*

Нет, не спрятаться мне от великой муры  
За извозчичью спину - Москву,  
Я трамвайная вишенка страшной поры  
И не знаю, зачем я живу.

Мы с тобою поедem на «А» и на «Б»  
Посмотреть, кто скорее умрет,  
А она то сжимается, как воробей,  
То растет, как воздушный пирог.

И едва успеваet грозить из угла -  
Ты как хочешь, а я не рискну!  
У кого под перчаткой не хватит тепла,  
Чтоб объездить всю курву Москву.

Апрель 1931

- אם ארצה, עוד אוסיף... - הוא מעיר,  
ואני נִחְנַק וקוֹדֵר.  
צעד החוּצָה - איפה - בְּזָרוּעֵי  
הוא תופס ואחורה גורר.

מְבוֹלֵק פה, כְּנָה, דְּמִי, אֲזוּב,-  
חֲצִי-כֵלָא, חֲצִי-מֵאוּרָה...  
- אין דבר, חביבי, טוב מְטוֹב...  
שנינו בני לאותה חבורה.

4 באפריל 1931

**לא, לי אין מחסה**

לא, לי אין מחסה מפני שטות כבירה  
אחרי גו-עגלון של מוסקבה,  
דובדבן-חשמלית של הזמן הנורא,  
אני חי בלי תכלית ותקווה.

אז נסע אנו שנינו ב-"א"-ו-"ב" (\*),  
ונראה מי ימות בראשית,  
כשהיא או מתכווצת כדרור מתחבא,  
או עולה כעוגה אוורירית.

אך הבהילה מעבר לקרן הרחוב -  
כרצונך, אך איני אסתכנה!  
כי למי בכפפה הדוקה אין די חום  
להקיף את מוסקבה הזונה.

אפריל 1931

(\* מספרים של מסלולי החשמלית.



\* \* \*

Сохрани мою речь навсегда за привкус несчастья и дыма,  
За смолу кругового терпенья, за совестный деготь труда.  
Как вода в новгородских колодцах должна быть черна и сладима,  
Чтобы в ней к Рождеству отразилась семью плавниками звезда.

И за это, отец мой, мой друг и помощник мой грубый,  
Я - непризнанный брат, отщепенец в народной семье, -  
Обещаю построить такие дремучие срубы,  
Чтобы в них татарва опускала князей на бадье.

Лишь бы только любили меня эти мерзлые плахи -  
Как прицелясь на смерть городки зашибают в саду, -  
Я за это всю жизнь прохожу хоть в железной рубахе  
И для казни петровской в лесу топориче найду.

3 мая 1931

## את דבריי לעולם שְמור

את דבריי לעולם שְמור בעד טעם-לוואי של עֶשֶן ושל שְחַת (\*),  
בעד שְרָף סבלנות הדדית וְעֶטְרָן מצפוני של עמל.  
כך להיות עָלִי מִי בְאָרוֹת נובְגורוד (\*\*), שְחור וְמֶתֶק גם יחד,  
כְּדִי שְבַח-הַמּוֹלָד הכּוֹב על שבעה סנפיריו בָּם יוטבל.

ותמורת זאת, אבי, ידידי ועוזרי גס-הרוח,  
אני - אח לא מוכר ונוטש משפחה עממית,  
כאן מבטיח לבנות מְסָגְרוֹן כה סבוך ופרוע,  
טְטָרִים בו יורידו על דלי (\*\*\*) נסיכים להמית.

מי ייתן ואותי יֵאָהֲבו גם קרשים קפואים אלה -  
כך פְּקִלְוֶעַ למוות בגן גְּלִילוֹנִים (\*\*\*) מסירים,-  
בעד זאת אתהלך כל חיי אף שְלֹוֹל בשלשלת  
ואמצא קת ביער לצורך גזר-דין פְּטָרִי (\*\*\*\*).

3 למאי 1931, חמלניצקאיה

(\* במשמעות שְאֹל.

(\*\*) נובגורוד הייתה עיר הבירה הראשונה של רוסיה.

(\*\*\*) יתכן, שהמשורר רומז על רצח ע"י הבולשביקים את

הנסיכים מבית רומנוב ב-1918 ע"י השלכתם למכרה

(\*\*\*\*) גלילונים משחק רוסי עממי.

(\*\*\*\*\*) פיוטר הראשון המוכר בשם פיוטר (פטר) הגדול

(1672 - 1725) היה שליט רוסיה.

## רב לעגום

Довольно кукситься! Бумаги в стол засунем!  
Я нынче славным бесом обуян,  
Как будто в корень голову шампунем  
Мне вымыл парикмахер Франсуа.

Держу пари, что я еще не умер,

רב לעגום! נייר למכתבה נתחובה!  
היום שורה עלי רוח טובה,  
כאילו את שערותיי מרובע  
חפף בשמפו ספר פרנסואה.

הימור שלי - אינני מת עדיין,

\* \* \*

И, как жокей, ручаюсь головой,  
Что я еще могу набедокурить  
На рысистой дорожке беговой.

Держу в уме, что нынче тридцать первый  
Прекрасный год в черемухах цветет,  
Что возмужали дождевые черви  
И вся Москва на яликах плывет.

Не волноваться. Нетерпенье - роскошь,  
Я постепенно скорость разовью -  
Холодным шагом выйдем на дорожку -  
Я сохранил дистанцию мою.

7 июня 1931

\* \* \*

О, как мы любим лицемерить  
И забываем без труда  
То, что мы в детстве ближе к смерти,  
Чем в наши зрелые года.

Еще обиду тянет с блюда  
Невыспавшееся дитя,  
А мне уж не на кого дуться  
И я один на всех путях.

Но не хочу уснуть, как рыба,  
В глубоком обмороке вод,  
И дорог мне свободный выбор  
Моих страданий и забот.

Февраль - 14 мая 1932

וכרכב נשבע: חיי ראשי,  
שעל מסלול-מרוץ רחב-ידיים  
בבוא העת אדע עוד להרשים.

עודי נוכח, עתה היא ל"א  
שנה יפה פורה בענביות,  
שככלות גשם התבגרה תולעת,  
ושטה כל מוסקבה בדוגיות.

אל דאג. מותרות הוא קוצר-רוח,  
בנחת את מהירותי אקים -  
על המסלול אעל בצעד בטוח -  
אני שמור שמרתי את דרכי.

7 ביוני 1931

**הוי, מה נשמת-אדם צבועה**

הוי, מה נשמת-אדם צבועה היא,  
ואיך נשכח בבלי מודע,  
שהילדות קרובה למוות  
יותר מגיל-העמידה.

עוד מתחתית עלבון רותח  
מושך פעוט, שקום השכים,  
לי אין על מי להתנפח,  
אני לבד על כל דרכים.

אך בעילוף עמוק של מים  
איני חפץ בשנת-דגים,  
וכן בחירה חופשית יפה לי  
של ייסורים ודאגים.

פברואר - 14 במאי 1932

\* \* \*

Друг Ариоста, друг Петрарки, Тасса друг -  
Язык бессмысленный, язык солено-сладкий.  
И звуков стакнутых прелестные двойчатки -  
Боюсь раскрыть ножом двустворчатый жемчуг.

Май 1933, август 1935

\* \* \*

Не искушай чужих наречий, но постарайся их забыть:  
Ведь все равно ты не сумеешь стекло зубами укусить.

О, как мучительно дается чужого клекота полет -  
За незаконные восторги лихая плата стережет.

Ведь умирающее тело и мыслящий бессмертный рот  
В последний раз перед разлукой чужое имя не спасет.

Что, если Ариост и Тассо, обворожающие нас,  
Чудовища с лазурным мозгом и чешуей из влажных глаз?

И в наказание за гордыню, неисправимый звуколюб,  
Получишь укусную губку ты для изменнических губ.

Май 1933

## Старый Крым

Холодная весна. Голодный Старый Крым,  
Как был при Врангеле - такой же виноватый.  
Овчарки на дворе, на рубищах заплаты,

## רעת-אריאוסטו

רעת-אריאוסטו, ופטררקה, וטאסו -  
שפה חסרת-מובן, שפת-מלחות ומתק.  
צלילים מזווגים אלי צמדה נחמדת -  
פנינה דו-קשוותית בחוד אפחוד לפשק.

מאי 1933, אוגוסט 1935

## אל תפתה שפות של לעז

אל תפתה שפות של לעז, אלא נסה לשכחן:  
בין כך ובין כך לא תצליח בשן לנגוס זכוכית פריכה.

הוי, מה בייסורים מושגת דאייתו של צוח זר -  
בעד משוש-לב שלוח-רסן המתן-ממתין שכר אכזר.

הן גוף, אשר אחז בו מוות, ופה חושב, בלתי נכלה  
לפני פרידה בפעם אלף שם של נוכרים לא יימלט.

מה, אם טאסו ואריוסטו, שבקסמם אנו תפוסים,  
הם מפלצות עם מוח-תכלת ומעיניים - קשקשים?

וכעונש על זחיחות-הדעת, בלי תקנה חובב קולות,  
תזכה בספוג מלא בחומץ עבור שפתות בוגדניות.

מאי 1933

## קרים הישן

צינת אביב בקרים רעב, הססני,  
עת ורנגל כן עכשיו, מלא אשמה ובושת.  
קוצים על אדמה, טלאים על התלבושת,

Такой же серенький, кусающийся дым.

Все так же хороша рассеянная даль -  
Деревья, почками набухшие на малость,  
Стоят, как пришлые, и возбуждает жалость  
Вчерашней глупостью украшенный миндаль.

Природа своего не узнает лица,  
И тени страшные Украины, Кубани...  
Как в туфлях войлочных голодные крестьяне  
Калитку стерегут, не трогая кольца...

Май 1933

\* \* \*

Мы живем, под собою не чуя страны,  
Наши речи за десять шагов не слышны,  
А где хватит на полразговорца,  
Там припомнят кремлевского горца.  
Его толстые пальцы, как черви, жирны,  
И слова, как пудовые гири, верны,  
Тараканьи смеются глазища  
И сияют его голенища.

А вокруг него сброд тонкошеих вождей,  
Он играет услугами полулюдей.  
Кто свистит, кто мяучит, кто хнычет,  
Он один лишь бабачит и тычет.  
Как подкову, дарит за указом указ -  
Кому в пах, кому в лоб, кому в бровь, кому в глаз  
Что ни казнь у него - то малина  
И широкая грудь осетина.

Ноябрь 1933

וגם אותו עשן חמוץ ונשכני.

עודו מרהיב מרחב עד אופק מפוזר,  
עצים, מניצנים עוטי תפיחה רופסת,  
עומדים משל נוכרים, ומתחנן לחסד  
שקד, אשר סכלות של פסח בו אחזה.

הטבע על עצמו עיניים לא מרים,  
זוועת צללי קובן, אוקראינה מיבבת -  
יוגבים מְזִי-רָעֵב על אדמה של לבד  
בלי לסובב ידית עלי פְּשָׁש שומרים.

מאי 1933, מוסקבה

### בלי לחוש את הארץ תחתינו חיים

בלי לחוש את הארץ תחתינו חיים,  
דיבורינו בעשר פסיעות נבלעים,  
וכי בדל של שיחונת נרקמת,  
בה יזכר בן-הרים, שוכן-קרמלין.  
אצבעות לו עבות, כתולע, ושמות,  
ומילים, כמשקולת בת-פוד, נכונות,  
ועינו של תיקן מצחקקת,  
ושוקית-מגפיים בוהקת.

וסביבו ערב-רב-מנהיגים חלשים,  
הוא שוחק בטובות של שְׁפָּלִי-אנשים.  
מי שורק, מי מִילִיל, מי גונח,  
הוא בלבד רק עוגב ונוגח.  
כפרסה, הוא חולק (\* הוראה-הוראה -  
זו - בעין, זו - במצח, זו - בערווה.  
כמו פטל אצלו כל דין-מוות,  
וחזה-הָאוֹסְטִי רחב הוא.

נובמבר 1933

10 января 1934

меня преследуют две-три случайных фразы,  
Весь день твержу: печаль моя жирна...  
О Боже, как жирны и синеглазы  
Стрекозы смерти, как лазурь черна.

Где первородство? где счастливая повадка?  
Где плавкий ястребок на самом дне очей?  
Где вежество? где горькая украдка?  
Где ясный стан? где прямизна речей,

Запутанных, как честные зигзаги  
У конькобежца в пламень голубой, -  
Морозный пух в железной крутят тяге,  
С голуботвердой чокаясь рекой.

Ему солей трехъярусных растворы,  
И мудрецов германских голоса,  
И русских первенцев блистательные споры  
Представились в полвека, в полчаса.

И вдруг открылась музыка в засаде,  
Уже не хищницей лиясь из-под смычков,  
Не ради слуха или неги ради,  
Лиясь для мышц и бьющихся висков,

Лиясь для ласковой, только что снятой маски,  
Для пальцев гипсовых, не держащих пера,  
Для укрупненных губ, для укрепленной ласки  
Крупнозернистого покоя и добра.

10 בינואר 1934

שלושה-שני משפטים של סתם רוֹדְפֵי בינתיים,  
עצבי שמן - אני חוזר עד ליל...  
אלי, שמנות כה וכחולות עיניים  
שפיריות של קץ, כה פֶּחֹל אפל.

אי זכות-הבכורה? אי רגילות מוצלחת?  
אי נץ קטן נתיך בעין, על רשתיתה?  
אי דעת? אי הילוך סביב עלי פי-פחת?  
אי זוך של תואר? אי דברים בתמימותם,

אשר סבוכים כקו-שבור תמים-דרך  
של מחליקן אל אש כחולה, זכה,-  
בְּמוֹשֶׁךְ של ברזל פלומת כפור מסוחררת,  
כשבנחל תְּכוּל-מוֹצֵק היא משיקה.

תמיסות תלת-רֶבְדִּיּוֹת של מיני מלח,  
של חכמים גרמניים דעות,  
של בכורות רוסים התפלמסות מושכלת  
הסיק הוא תוך יובל ותוך דקות.

ובמארב פתאום זְמֶרָה נפתחת,  
לא פְּחִיָה רעה בְּזָרוֹם מְנִי קֶשְׁתוֹת,  
כבר לא לשם שמועה או לשם נחת,  
בְּזָרוֹם בשביל שרירים, רקות דופקות,

בשביל המסכה, אשר יוצרה כרגע,  
ואצבע גֶּבֶס, אשר עט כבר לא יניד,  
בשביל חיבוב אחוז, בשביל שפה מופלגת  
של רוחב לב ושל שלוה גְּדֵל-גלעינית.

Дышали шуб меха, плечо к плечу теснилось,  
Кипела киноварь здоровья, кровь и пот -  
Сон в оболочке сна, внутри которой снилось  
На полшага продвинуться вперед.

А посреди толпы стоял гравировальщик,  
Готовясь перенести на истинную медь  
То, что обугливший бумагу рисовальщик  
Лишь крохоборствуя успел запечатлеть.

Как будто я повис на собственных ресницах,  
И созревающий и тянущийся весь, -  
Доколе не сорвусь, разыгрываю в лицах  
Единственное, что мы знаем днесь...

16 января 1934

\* \* \*

Твоим узким плечам под бичами краснеть,  
Под бичами краснеть, на Морозе гореть.

Твоим детским рукам утюги поднимать,  
Утюги поднимать да веревки вязать.

Твоим нежным ногам по стеклу босиком,  
По стеклу босиком, да кровавым песком.

Ну, а мне за тебя черной свечкой гореть,  
Черной свечкой гореть да молиться не сметь.

<Февраль> 1934

נשמו אֲדָרוֹת-שֶׁעַר, נדחק לשכם שכם,  
רתח קִינָבֶר בריאות, רתחו דם וזעה,-  
חלום בכסות חלום, בה נפש משתוקקת  
להתקדם ולו חצי פסיעה.

ובאמצע ההמון עמד אומן הגלף,  
נכון לקבוע על נחושת אמיתית  
דברים, שהצייר משחיר הנייר בלי הרף  
רק בְּקֶבֶצוֹ זוטות הספיק להעתיק.

משל נתלה אני עלי ריסי עיניים,  
אני, אשר מבשיל, אשר כולי נמתח,  
ועד שְׁאֲנִתְקוּ, מציג אני בינתיים  
יחיד, אשר למדתי עד עתה...

16 בינואר 1934

## על כתפך הצרה

על כתפך הצרה לאדום תחת שוט,  
לאדום תחת שוט, מצינת-קור ללהוט.

על ירך הילדית מְגֵהְצִים להרים,  
מגהצים להרים ולקשור חבלים.

על רגלך הרכה על זכוכית חשופה,  
על זכוכית חשופה, כולה דם וְעֶפֶר.

נו, ולי בערך ללהוט כנר שחור,  
ללהוט כנר שחור בבלי עוז לעתור.

1935 [פברואר]

Это какая улица?  
 Улица Мандельштама.  
 Что за фамилия чортова -  
 Как ее ни вывертывай,  
 Криво звучит, а не прямо.  
 Мало в нем было линейного,  
 Нрава он не был лилейного,  
 И потому эта улица  
 Или, верней, эта яма  
 Так и зовется по имени  
 Этого Мандельштама...

Апрель 1935

## Кама

1

Как на Каме-реке глазу тёмно, когда  
 На дубовых коленях стоят города.

В паутину рядясь, борода к бороде,  
 Жгучий ельник бежит, молодея, в воде.

Упиралась вода в сто четыре весла —  
 Вверх и вниз на Казань и на Чердынь несла.

Так я плыл по реке с занавеской в окне,  
 С занавеской в окне, с головою в огне.

А со мною жена пять ночей не спала,  
 Пять ночей не спала, трех конвойных везла.

איזה רחוב זה, הגידו?  
 קרוא על שם מנדלשטם הוא.  
 שם משויד, איך הוגים אותו-  
 איך שלא כופפים אותו,  
 נשמע עקום, ולא תם הוא.  
 אין הוא היה ישרני כל כך,  
 ובאופיו פייסני ורך,  
 ומפני כך הרחוב הזה,  
 אם לדייק, בור נזהם הוא,  
 כך מכונה לכבודו שלו,  
 על שמו של מנדלשטם ההוא.

אפריל 1935

## קמה

1

מה על קמה-נהר (\* עין מוכית חֶשְׁכוֹן,  
 קְשָׁעָרִים ניצבות על ברכי האלון.

אֲשׁוּחִים בוערים, מצעירים במימיו,  
 בקורי עכביש, כשזקניהם יחדיו.

נשענים מים אלה על ק' משוטים -  
 אֵלֵי צ'רְדִין, קֶזֶן (\*\* מַעְלָה, מטה שטים.

שטתי כך בנהר עם וילון באשנב,  
 עם וילון באשנב, וראשי כְּלֶהב.

ועמי גם אשתי ה' לילות בלי נומה,  
 ה' לילות בלי נומה, ושומרינו עמה.

Как на Каме-реке глазу темно, когда  
На дубовых коленях стоят города.

В паутину рядясь, борода к бороде,  
Жгучий ельник бежит, молодея в воде.

Упиралась вода в сто четыре весла,  
Вверх и вниз на Казань и на Чердынь несла.

Чернолюдем велик, мелколесьем сожжен  
Пулеметно-бревенчатой стаи разгон.

На Тоболе кричат. Обь стоит на плоту.  
И речная верста поднялась в высоту.

Я смотрел, отдаляясь, на хвойный восток,  
Полноводная Кама неслась на буюк.

И хотелось бы гору с костром отслоить,  
Да едва успеваешь леса посолить.

И хотелось бы тут же вселиться, пойми,  
В долговечный Урал, населенный людьми,

И хотелось бы эту безумную гладь  
В долгополой шинели беречь, охранять.

Апрель — май 1935

מה על קמה-נהר עין מוכית חשכון,  
כשערים ניצבות על ברכי האלון.

אשוחים בווערים, מצעירים במימיו,  
בקורי עכביש, כשזקניהם יחדיו.

נשענים מים אלה על ק' משוטים -  
אלי צ'רדין, קזן מעלה, מטה שטים.

יער מך בערו, בהמון הוא מפעים -  
המאוז של עדת הקורות-מקלעים.

אוב קמה על דוברה. על טובול - נהימה.  
ווקסט (\*\*\*) הנהר נעמדה מלוא קומה.

הסתכלתי, ברחוק, אל מזרח מחטני,  
אל מצוף מי קמה השופעת נעים.

ורציתי עם הר להפריד מדורות,  
אך בדוחק למלוח מספיק יערות.

ורציתי לבוא לאלתר, אנא שמע,  
ולשכון בין בריות באורל בר-קימא.

ורציתי את כל המרחב המבלבל  
בסגין ארה-שול לשמר, לטפל.

אפריל – מאי 1935

(\* קמה – נהר באיזור אורל, אוב וטובול – נהרות בסיביר.  
(\*\*) צ'רדין וקזן ערים באזור אורל



(\*\*\*) וְרִסְטָה היא יחידת מידה לאורך, שהייתה בשימוש באימפריה הרוסית והיא כקילומטר.

## Стансы

Я не хочу средь юношей тепличных  
Разменивать последний грош души,  
Но, как в колхоз идет единоличник,  
Я в мир вхожу - и люди хороши.

Люблю шинель красноармейской складки -  
Длину до пят, рукав простой и гладкий  
И волжской туче родственный покров,  
Чтоб, на спине и на груди лопатясь,  
Она лежала, на запас не тратясь,  
И скатывалась летнею порой.

Проклятый шов, нелепая затея  
Нас разлучили, а теперь - пойми:  
Я должен жить, дыша и большевея  
И перед смертью хорошея -  
Еще побыть и поиграть с людьми!

Подумаешь, как в Чердыни-голубе,  
Где пахнет Обью и Тобол в раструбе,  
В семивершковой я метался кутерьме!  
Клевещущих козлов не досмотрел я драки:  
Как петушок в прозрачной летней тьме -  
Харчи да харк, да что-нибудь, да враки -  
Стук дятла сбросил с плеч. Прыжок. И я в уме.

И ты, Москва, сестра моя, легка,  
Когда встречаешь в самолете брата  
До первого трамвайного звонка:  
Нежнее моря, путаней салата -

## טאנסים

בין נערי-שמנת אין בי חֶשֶׁק  
לפרוט גרוש אחרון מְשָׁל נפשי,  
אך, כמו בא אל קולחוז בְּעֵלֵי מְשָׁק,  
נכנסתי לעולם - טובים בו אנשים.

אוהב סָגִין צבא אדום אנוכי -  
שרוול ישר ועד עקב לו אורך,  
לְעֵב על וּזְלָגָה גזרתו דומה,  
כדי שעל חזה וְגוֹ ישטח הוא,  
בלי עודף מיותר על איש יונח הוא,  
גם יגולגל בְּיָמֵי עונה חמה.

תִּפְרָ אָרוּר, עניין זה חֶסֶר-עֶרֶךְ  
חצו בינינו, וְהִבֵּן עתה:  
עלי להיות וּלְבָלֶשֶׁב\* בדרך,  
וטרם מוות אף להשתפר עוד,  
לשהות עוד עם בריות, לְשִׁחוק איתן!

לחשוב, כיצד בְּצִ'רְדִין המלבבת,  
שם ריח אֹזֵב, טוֹבֹל שם מתרחב לו,  
בְּעֶרְבוּבִיָה צפופה הייתי נע וזע!  
ריב שְׁעִירִים-זדים לא עד הסוף ראיתי:  
כתרנגול בחושך קִיץ זך -  
ליחה ואוכל, שטות ושקר מיתי -  
נקר נשלק משכם. קפיצה\*\*). ובין חזר.

וְאֵת קלה, מוֹסְקָה, אחות שלי,  
כְּשֵׁאת אַחִיָה אֵת במטוס פוגשת  
לפני צלצול ראשון של חשמלית:  
סבוכה מְחֶסֶה, מְנִי ים נרגשת -

Из дерева, стекла и молока...

Моя страна со мною говорила,  
Мирволила, журила, не прочла,  
Но возмужавшего меня, как очевидца,  
Заметила и вдруг, как чечевица,  
Адмиралтейским лучиком зажгла.

Я должен жить, дыша и большевея,  
Работать речь, не слушаясь - сам-друг, -  
Я слышу в Арктике машин советских стук  
Я помню все: немецких братьев шеи  
И что лиловым гребнем Лорелеи  
Садовник и палач наполнил свой досуг.

И не ограблен я, и не надломлен,  
Но только что всего переогромлен...  
Как Слово о Полку, струна моя туга,  
И в голосе моем после удушья  
Звучит земля - последнее оружие -  
Сухая влажность черноземных га!

Май - июнь 1935

מעץ ומחלב, ומזכוכית...

מדינתי שלי איתי השיחה,  
נשאה פניי, הוכיחה, לא קראה,  
אבל בי, כשבגרתי, בתור עד היא  
הבחינה, וכעדשה, בלפתע  
מאדמירליות\*\*\*) שלחה בי תבערה.

עלי להיות ולבלשב בצוות,  
ללטוש שפה, לבד, בלי למרה,-  
לרעש מארקטיקה של מטוסינו ער,  
אזכור הכול: שִׁבְגָרְמִנְה טִבַח\*\*\*\*),  
שבמסרק של לורלי סגול צבע  
מלא את שעות הפנאי גן וקוסטינר\*\*\*\*\*).

ולא נשדדתי, ולא נסדקתי,  
רק כל-כולי עד עומק שוענקתי\*\*\*\*\*)...  
כמו דבר ג'יס איגור\*\*\*\*\*), כך קשתי דרוכה,  
ובקול שלי אחר מחנק עדיין  
צוללת ארץ - אחרונת כלי זין -  
לחות צחיחה של דונמי פלחה!

מאי - יוני 1935

(\* תחדיש (נאולוגיזם) של המשורר, אשר הוראתו היא להוסיף וללכת בדרך הבולשביקית ביתר שאת.

\*\* נסיון התאבדות בקפיצה מקומה שנייה של ביה"ח בצ'רדין ב-1934.

\*\*\* בניין האדמירליות - בניין במרכז העיר סנקט פטרבורג.

שימש בעבר כמטה מנהלת האדמירליות והצי הרוסי הקיסרי  
\*\*\*\* רדיפות הקומוניסטים בגרמניה לאחר התמנותו של היטלר לתפקיד הרייכסקנצלר.

\*\*\*\*\* אדולף היטלר בשעות הפנאי עסק בגננות.

\*\*\*\*\* תחדיש של המשורר, אשר את הוראתו ניתן לפרש אולי כהשתלבות בעניין ענק (בניית החיים החדשים לאחר המהפכה).

## Рождение улыбки

Когда заулыбается дитя  
С развилинкой и горечи и сласти,  
Концы его улыбки, не шутя,  
Уходят в океанское безвластье.

Ему непобедимо хорошо,  
Углами губ оно играет в славе -  
И радужный уже строчится шов,  
Для бесконечного познания яви.

На лапы из воды поднялся материк -  
Улитки рта наплыв и приближенье, -  
И бьет в глаза один атлантов миг  
Под легкий наигрыш хвалы и удивленья.

9 декабря 1936 - 17 января 1937

\* \* \*

Мой щегол, я голову закину -  
Поглядим на мир вдвоем:  
Зимний день, колючий, как мякина,  
Так ли жестк в зрачке твоём?

Хвостик лодкой, перья черно-желты,  
Ниже клюва в краску влит,  
Сознаешь ли - до чего щегол ты,  
До чего ты щегловит?

## לידת החיוך

כשיחייך בלפתע זאטוט  
במסעפון של מתק ושל בכי,  
קצות חיוכו, לגמרי ברצינות,  
אל אין-שלטון של אוקיינוס ילכו.

הרגשתו טובה עד-בלי-שעור,  
זווית שפתיו משתעשעת בפאר -  
ותפר רב צבעים הוא כבר תפור  
להכרת עולם בלתי נגמרת.

עלי כפות עלתה יבשת ממקווה -  
חלזון הפה - התקרבותו ודחף,-  
ורגע של טיטנים מסנוור  
לצליל ניגון של תמה ותשבחת.

02 בדצמבר 1936 - 17 בינואר 1937

## חוחית שלי

את ראשי, חוחית שלי, ארימה -  
לעולם יחדיו נשקיף:  
יום חורפי, פקני קש,- מה דוקרים הם -  
גם באישונך תקיף?

פסירה זנבון, נוצות שחור-צהב,  
צבע סביב מקור נשפך,  
כלום, חוחית, ברי לך - הכיצד את,  
מחוחית \* את כל כך?

Что за воздух у него в надлобье -  
Черн и красен, желт и бел!  
В обе стороны он в оба смотрит - в обе! -  
Не посмотрит - улетел!

10 - 27 декабря 1936

\* \* \*

В лицо морозу я гляжу один:  
Он - никуда, я - ниоткуда,  
И все утюжится, плоится без морщин  
Равнины дышащее чудо.

А солнце щурится в крахмальной нищете -  
Его прищур спокоен и утешен...  
Десятизначные леса - почти что те...  
И снег хрустит в глазах, как чистый хлеб, безгрешен.

16 января 1937

\* \* \*

Куда мне деться в этом январе?  
Открытый город сумасбродно цепок...  
От замкнутых я, что ли, пьян дверей? -  
И хочется мычать от всех замков и крепок.

И переулков лающих чулки,  
И улиц перекошенных чуланы -  
И прячутся поспешно в уголки  
И выбегают из углов у планы...

איזה מין אויר לה בפדחת -  
צהב, אודם, לוזון, שחור!  
היא לשני צדדים מְבֹטֶת יחד! -  
עפה - בלי הבֵּיט אחור!

10-17 בדצמבר 1936

(\* מלשון חוחית.

## אל פני הכפור

אל פני הכפור אני לבד מִיִּשִׁיר מבט:  
משום-מקום – אני, לשום-מקום – הוא,  
ועוד נגהץ, נקפל בלא קמיטה אחת  
נס המישור, נושם נשום הוא.

ושמש מתעמץ בעוני מעומלן -  
עמיצתו נרגעת והולכת...  
יערות עשר-ספרתיים - עוד על תלם...  
ושלג עט על עין, טהור וצח כלחם.

16 בינואר 1937

## היכן בינואר אמצא מסתור

היכן בינואר אמצא מסתור?  
העיר פתוחה ותפסנית עד שְׁגַע...  
המדלתות סגורות אני שיכור? -  
ומתחשק לנהום מכול מנעול וסָגָר.

הן פוזמקות של סמטאות נובחות,  
הן מְזוּהָה של דרך מְעוּוֹתָת,  
ומתחבאים חפוז בְּפִינוֹת  
וטף מן הפינות פורץ בלפתע...

И в яму, в бородавчатую темь  
Скольжу к обледенелой водокачке  
И, спотыкаясь, мертвый воздух ем,  
И разлетаются грачи в горячке –

А я за ними ахаю, крича  
В какой-то мерзлый деревянный короб:  
- Читателя! советчика! врача!  
На лестнице колючей разговора б!

1 февраля 1937

\* \* \*

Я в львиный ров и в крепость погружен  
И опускаюсь ниже, ниже, ниже  
Под этих звуков ливень дрожжевой -  
Сильнее льва, мощнее Пятикнижья.

Как близко, близко твой подходит зов -  
До заповедей роды и первины -  
Океанийских низка жемчугов  
И таитянок кроткие корзины...

Карающего пенья материк,  
Густого голоса низинами надвинься!  
Богатых дочерей дикарско-сладкий лик  
Не стоит твоего - праматери - мизинца.

Неограниченна еще моя пора:  
И я сопровождал восторг вселенский,:  
Как вполголосная органная игра  
Сопровождает голос женский.

ואל שוֹקָה, אל אופל תִּלְתּוּלִי  
מחליק אני בכפור של מגדל-מים,  
אוכל אויר דוֹמִם בהיתקלי,  
ובבהלה עורבִים פורשים כנפיים.

אני אלי ארגז-עצים קופא  
אחריהם אונח ומצריח:  
-אנא קורא! בעל-עצות! רופא!  
על גרם-מדרגות דוקר - לו שיח!

1 בפברואר 1937

### בגוב-האריות

בגוב-האריות טבול ובכלאים,  
אני יורד תהומה ותהומה  
לגשם השמרים של הצלילים -  
חזק מאריות, איתן מחומש.

קולך קרב בלי-הרף לאוזני -  
עד לְצִיִּי בית-אב ופֶטֶר רָחֵם -  
רביד שְׁלוּיֹת מאוקיינוס פנינים  
ובנות טְהִיטִי עם סלים על שכם...

יבשת של זימרה גוזרת דין,  
בנמיכותו של קול עבה קרבי לְהִנָּה!  
פנים פראות-נאות של בנות האמידים  
לזרת, אם קדומה, שלך לא תשתווינה.

ימי-חלדי שלי עודם לא מוגבלים:  
והתלוויתי לשמחה כובשת,  
כמו נגינת עוגב שקטה, חצי-קולית  
בנחת מלווה קול אֶשֶׁת.

12 февраля 1937

12 בפברואר 1937

## Кувшин

כד

Длинной жажды должник виноватый,  
Мудрый сводник вина и воды, -  
На боках твоих пляшут козлята  
И под музыку зреют плоды.

מסרסר בין חמרא לבין מים,  
חב אשם לצמאה ארוכה, -  
על צדך גדי רוקע רגליים,  
פרי מבשיל לצלילי מוסיקה.

Флейты свищут, клевещут и злятся,  
Что беда на твоём ободу  
Черно-красном - и некому взяться  
За тебя, чтоб поправить беду.

חלילית משמיצה ורוגזת,  
שצרה על שולך השחור -  
האדום – ויד-איש לא אוחזת  
בידית, כדי צרה לעצור.

21 марта 1937

21 במרץ 1937

\* \* \*

## מה לליבי חביב

О, как же я хочу,  
Не чуемый никем,  
Лететь вослед лучу,  
Где нет меня совсем.

מה לליבי חביב,  
בבלי שאיש בי חש,  
לעוף אחר השביב,  
אל שם איני ממש.

А ты в кругу лучись -  
Другого счастья нет -  
И у звезды учись  
Тому, что значит свет.

קרני בחוג רחב -  
אין אושר זולתו -  
למדי מני כוכב  
על זיו ותכליתו.

Он только тем и луч,  
Он только тем и свет,  
Что шопотом могуч  
И лепетом согрет.

הוא מתוך כך השביב,  
הוא מתוך כך הזיו,  
שבלחשו שגיב  
ובמלמולו מלהיב.

И я тебе хочу

אומר בלחש לך:

Сказать, что я шепчу,  
Что шопотом лучу  
Тебя, дитя, вручу...

23 марта - начало мая 1937

אני רוצה כל כך  
לשְׁבִיב, אשר זרח,  
למסור, ילדה, אותך...

23 במרץ – תחילת מאי 1937